

Dvanaest godina Ljetne škole unapređenja zdravlja - Motovun "Grad zdravlja"

Duško Popović

Motovun je smješten u središtu Istre, na vrhu strma brežuljka koji dominira dolinom rijeke Mirne, a razvio se na mjestu prapovijesne gradine. Od ranog srednjeg vijeka utvrda mijenja feudalne gospodare, a od 1278. do 1779. u vlasništvu je Venecije. Najstarija, kružna jezgra naselja zaštićena je dobro očuvanim zidinama iz XIII/XIV. stoljeća, s četvorougaoim obrambenim kulama. Unutrašnja gradska vrata imaju ranogotička obilježja. Među zgradama predgrađa nalazi se i hospicij iz 1622. godine. Gradska loža, iz XVII. stoljeća, smještena je poput vidikovca na platou bivše obrambene kule. Prepoznatljivi simbol Motovuna, romaničko-gotička zvonik-kula s nazubljenim prsobranom je, kao i zidine, iz XIII/XIV. stoljeća. Ispod cijelog središnjeg trga nalazi se spremište javne cisterne.

Od 1978. godine Motovun Group Association, međunarodno udruženje izdavača, sa sjedištem u švicarskom Lucernu, obnavlja i uređuje zgradu na središnjem motovunskom trgu i organizira svakogodišnje susrete svjetske izdavačke elite. Početkom devedesetih u zgradi je Međunarodni centar hrvatskih sveučilišta u Istri, a od 1994. godine u toj se zgradi, i u drugim motovunskim prostorima, održava Ljetna škola unapređenja zdravlja.

Prva je Ljetna škola unapređenja zdravlja održana u Motovunu od **1. do 15. srpnja 1994. godine**, pod naslovom **Intersektorska komunikacija i promocija zdravlja**. Središnja je tema bila "Zloupotreba droga", o čemu su na petodnevnom tečaju raspravljali stručnjaci iz zemlje i inozemstva, a zajedno su posjetili i ured Fonda Poreč - zdravi grad, kako bi se upoznali s njegovim programima, projektima i aktivnostima, a posebno s onima koji se bave problemom zloupotrebe droga. Iduća su tri dana bila posvećena održavanju konferencije o "Strategiji komuniciranja za promociju zdravlja", kojoj su prisustvovali i koordinatori Europske mreže zdravih gradova. Naglašena je uloga medija, kao nezaobilazna u pripremi strategije unapređenja promotivnih aktivnosti pokreta Zdravi grad, te je predloženo pokretanje Hrvatskog zdravstvenog magazina, kao svojevrsne preteče biltena Zdravi grad i Motovunskog glasnika, odnosno Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo i glasila HMZG Epoha zdravlja, koji upravo čitate. Program prve Ljetne škole zaokružen je radionicom naslovljenom "Kako koristiti medije u svrhu promocije zdravlja?". Cilj radionice bio je praktično kreiranje zdravstvenog magazina, pod naslovom Epoha zdravlja, te izučavanje prirode medija.

Na prvoj Ljetnoj školi sudjelovalo je 25 javnozdravstvenih stručnjaka iz Pule, Zagreba, Dubrovnika, Splita, Poreča i Rijeke, odnosno iz West Bromwicha, Velika Britanija, Beča i Salzburga, Austrija, Jaworzna i Łódza, Poljska i Horsensa, Danska.

Druga je motovunska Ljetna škola održana od **1. do 12. srpnja 1995.** pod naslovom **Zdravlje i različiti društveni problemi**, a započela je Godišnjom skupštinom Hrvatske mreže zdravih gradova. Istaknuta je sve veća potpora različitih razina lokalne i državne uprave odnosno političkih stranaka. Većina gradskih projekata bavi se uklanjanjem nejednakosti u zdravlju, unapređenjem zdravih načina života i zaštitom čovjekova okoliša. Na skupštini je sudjelovalo 25 predstavnika gradskih projekata iz Zagreba, Daruvara, Metkovića, Osijeka, Pule, Splita, Motovuna i Poreča, uz goste iz Beča, Austrija i Maribora, Slovenija.

Tijekom Ljetne škole održana su i tri tečaja, naslovljena "Migracije i zdravlje", o raznim aspektima migracija i ljudskim pravima migranata, tehnikama savladavanja migrantskih trauma odnosno integriranja migranata u lokalnu zajednicu (deset sudionika iz Zagreba, Daruvara, Pule i Osijeka te iz Beča, Austrija), zatim "Medicina rada", s predstavljanjem dva pristupa kulturi zdravlja i zdravstvenoj politici (četiri sudionika iz Pule i Beča, Austrija), odnosno "Zloupotreba droga", o specifičnim aspektima problema ovisnosti o drogama i preventivnim aktivnostima, posebno u mladoj populaciji, uz prezentaciju radova učenika zagrebačke Osnovne škole Dobriše Cesarića, o programima socijalne i zdravstvene zaštite (sa 34 sudionika iz Zagreba, Pule, Čakovca, Osijeka, Metkovića, Rijeke, Splita, Zadra i Motovuna, te Mostara, Bosna i Hercegovina i Oslipa, Austrija).

Održan je i radni sastanak direktora Ljetne škole i pojedinih tečajeva, na kojem je redefinirana razvojna strategija Škole, a sudjelovalo je pet eksperata iz Hrvatske, Danske i Velike Britanije.

Djeca iz Motovuna i okolice provela su dječju umjetničku radionicu, sa 35 sudionika, slikajući plakate i pretvorivši središnji motovunski trg u mjesto komunikacije između djece, roditelja, građana Motovuna, sudionika Ljetne škole, umjetnika i novinara. Radionica naslovljena "Strategije komuniciranja" pozabavila se iskustvom danskoga grada Horsensa u razradi komunikacija na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini (petnaest sudionika iz Zagreba, Poreča i Pule, odnosno Horsensa, Danska, Celja, Slovenija i West Bromwicha, Velika Britanija), a ona naslovljena "Tehnike umrežavanja", sa sudionicima podijeljenim u dvije grupe, bavila se izradom lokalnih programa borbe

protiv siromaštva (sa 13 sudionika iz Zagreba, Poreča i Pule, odnosno Horsensa, Danska, Celja, Slovenija i West Bromwicha, Velika Britanija).

Doba sazrijevanja

Treća Ljetna škola održana je od **1. do 12. srpnja 1996.** s osnovnom temom **Promocija zdravlja**. Trideset sudionika Godišnje skupštine HMZG, iz Zagreba, Osijeka, Pule, Buja, Koprivnice, Splita, Vinkovaca, Čakovca, Karlovca, Rijeke, Labina, Poreča i Rovinja, te Milana, Italija, Pirana, Slovenija i Iževska, Rusija, bavilo se temama "Gradskog profila zdravlja" i "Gradskog plana za zdravlje", te oblicima pomoći Bosni i Hercegovini pri nastanku njihove mreže Zdravih gradova.

Tri tečaja bavila su se, već tradicionalno, "Zloupotrebom droga" (21 sudionik iz Zagreba, Čakovca, Pule, Poreča, Virovitice, Korčule, Splita i Rovinja, te Viteza, Bosna i Hercegovina i Pirana, Slovenija), "Stresom i zdravim rukovođenjem u kvalitetnoj organizaciji" (13 sudionika iz Zagreba, Virovitice, Pule, Varaždina, Umaga, Bakra i Rijeke, te Beča, Austrija i Pirana, Slovenija) s temeljnim određenjima, pristupima i posljedicama stresa i s naglaskom na Burn-out sindromu, odnosno "Procjenom zdravlja i gradskim profilom zdravlja" (13 sudionika iz Pule i Zagreba, te Londona i West Bromwicha, Velika Britanija, Szombathelyja, Mađarska, Myrohoroda, Ukrajina, Tel Aviva i Jeruzalema, Izrael, Iževska, Rusija i Maribora, Slovenija), s teorijskim znanjima i praktičnim vježbama.

Održan je i radni sastanak direktora Škole i tečajeva, sa šest sudionika iz Hrvatske, Danske, Slovenije, Austrije i Velike Britanije, te trodnevni program "Kultura starenja i javna zdravstvena politika - promocija zdravlja starijih osoba", kao radionica u motovunskom Domu umirovljenika, s podnaslovom "Promocija mentalnog zdravlja starijih osoba", i s nizom fizičkih aktivnosti za starije osobe te s izložbom njihovih ručnih radova (34 sudionika iz Zagreba, Pule, Poreča, Pazina, Motovuna, Buja, Rijeke i Labina, odnosno Horsensa, Danska, West Bromwicha, Velika Britanija i Pirana, Slovenija).

Četvrta motovunska Ljetna škola održana je od **29. lipnja do 12. srpnja 1997.** s naslovom **Društvena politika zdravlja**. Na Godišnjoj skupštini HMZG bilo je 30 sudionika iz Zagreba, Čakovca, Karlovca, Koprivnice, Labina, Metkovića, Poreča, Pule, Rijeke, Rovinja, Slatine, Splita, Virovitice i Varaždina te iz Liverpoola, Velika Britanija. Izabrani su novi članovi Izvršnog odbora HMZG, a održana je i radionica "Menagement za zdrave gradove". Na radnom sastanku voditelja Centara za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti te županijskih koordinatora preventivnih programa sudjelovali su voditelji iz Poreča, Pule, Rijeke, Splita, Šibenika, Varaždina i Zadra te koordinatori Zagrebačke, Istarske, Međimurske, Primorsko-goranske, Šibensko-kninske i Zadarske županije.

Konferencija "Društvena politika zdravlja i zdravo odrastanje", s radionicom "Unapređenje zdravlja djece i mladih", bavila se socijalnim i zdravstvenim potrebama djece i mladih, a programi radionice, naslovljeni "Igram do zdravlja" i "Zdrava prehrana", te debatni klub "Lake droge treba legalizirati" odvijali su se na središnjem motovunskom trgu. Ukupno je 74 sudionika pristiglo iz Zagreba, Čakovca, Đulovca, Labina, Metkovića, Osijeka, Pazina, Poreča, Pule, Rijeke, Rovinja, Siska, Slavanskog Broda, Splita, Šibenika, Umaga i Zadra te Sandnesa i Taua, Norveška, odnosno Mostara, Bosna i Hercegovina.

Tečaj "Rukovođenje organizacijskom promjenom (ili, kako prevenirati i liječiti sukobe u sustavu koji se mijenja)" prezentirao je praktična iskustva u rukovođenju sustavima/organizacijama u procesu promjene u Velikoj Britaniji, Austriji, Danskoj i Hrvatskoj. Ukupno je 41 sudionik došao iz Zagreba, Karlovca, Novske, Obrovca, Opatije, Osijeka, Pule, Rijeke, Siska, Slavanskog Broda, Topuskog, Varaždina, Virovitice i Zadra te Beča i Graza, Austrija, West Bromwicha, Velika Britanija, Horsensa, Danska i Münchena, Njemačka.

Radni sastanak direktora Škole i tečajeva okupio je 14 sudionika iz Hrvatske, Velike Britanije, Danske, Austrije i Italije, a u programu za 1998. godinu najavljen je projekt "Škole demokracije" i održavanje konferencije na temu održivog razvitka. Ekspertni sastanak "Evaluacija procesa i rezultata projekta Zdravi grad", sa 32 sudionika iz Zagreba, Osijeka, Zadra, Pule, Slavanskog Broda i Karlovca, te Londona i West Bromwicha, Velika Britanija, Padove, Italija, Beča, Austrija, Horsensa, Danska i Maribora, Slovenija, pozabavio se prezentacijom teorijskog okvira procesa evaluacije projekata Zdravi grad u Hrvatskoj i u inozemstvu.

Za sudionike Ljetne škole unapređenja zdravlja, građane Motovuna i posjetitelje organizirana je umjetnička izložba akademskih slikara Sanje Pribić, Alme Šimunec Jović i Branislava Nemeta.

Peta Ljetna škola obilježena je i pojavljivanjem Motovunskog glasnika, koji bilježi sva događanja tijekom održavanja Škole, od **29. lipnja do 12. srpnja 1998.** Na Godišnjoj skupštini HMZG određeni su prioriteti za iduću godinu, potvrđena odluka o održavanju četvrtog Sajma zdravlja u Osijeku i usvojena lista dobitnika plakete HMZG u povodu desete obljetnice pokreta Zdravih gradova, a na konferenciji "Gradovi - održivi razvitak i zdravlje", organiziranoj u suradnji s Ministarstvom obnove i razvitka RH, prezentirani su organizacijski i ekonomski aspekti održivog razvitka, uloga poduzetništva te odgoja i obrazovanja (45 sudionika iz Zagreba, Pule, Koprivnice, Poreča, Rijeke, Labina, Splita, Metkovića, Opatije i Brtonigle te iz Sarajeva, Mostara, Ljubuškog i Bihaća, Bosna i Hercegovina).

U Labinu je održana prva radionica "Škole demokracije - Parlament mladih", sa 43 sudionika iz Labina, Metkovića, Zagreba, Pazina i Slavenskog Broda, te iz Sandnesa, Taua, Trondheima, Asena i Stranda, Norveška, odnosno Grobine i Liepaje, Latvija.

Održani su i tečaj "Školski programi prevencije zlouporabe droga", u organizaciji Centra za ovisnosti KB "Sestara Milosrdnica" Zagreb i HMZG, za županijske koordinate Školskog programa prevencije, imenovane od Ministarstva prosvjete i sporta RH (45 sudionika iz Zagreba, Čakovca, Dubrovnika, Varaždina, Zadra, Splita, Šibenika, Senja, Koprivnice, Karlovca, Rijeke, Siska, Bjelovara, Pule, Krapine, Poreča, Osijeka, Vinkovaca i Virovitice, te iz Mostara, Bosna i Hercegovina), odnosno "Od organizacijske misije do implementacije", koji se pozabavio istraživanjem kvalitetnije misije domova zdravlja, bolnica, zavoda za javno zdravstvo te županijskih odjela i ureda za zdravstvo i socijalnu skrb, sa 34 sudionika iz Zagreba, Poreča, Karlovca, Slavenskog Broda, Rijeke, Obrovca, Varaždina, Pule, Vojnića, Kutine, Vukovara, Vinkovaca, Opatije i Osijeka, te iz Beča, Austrija i Sarajeva, Banje Luke i Mostara, Bosna i Hercegovina.

Redoviti radni sastanak direktora Škole i tečajeva valorizirao je uspjeh pete Škole i odredio smjernice za održavanje šeste Ljetne škole unapređenja zdravlja.

Za sudionike Škole i građane Motovuna organiziran je koncert etno-glazbe i šansona na kojem su nastupili Dunja Knebl i Ivica Percl.

Od održivog razvitka do urbanog planiranja

Šesta motovunska Ljetna škola unapređenja zdravlja održana je od **28. lipnja do 8. srpnja 1999.** godine. Na Godišnjoj skupštini prezentirana je tek izrađena web stranica HMZG, a na konferenciji "Gradovi i održivi razvitak zdravlja" predloženo je pokretanje hrvatske kampanje za održivi razvitak gradova i općina i održana prezentacija predstavnika više poduzeća o vlastitoj brizi za zdravlje uposlenika, građana i okoliša. Iz Zagreba, Poreča, Koprivnice, Ičića, Rijeke, Vinkovaca, Pule, Slavenskog Broda, Korčule, Splita, Rovinja, Labina, Karojbe i Njivica stiglo je 36 sudionika.

Na zajedničkom sastanku HMZG i Hrvatske mreže škola koje promiču zdravlje prikazano je u nekoliko radionica ("Suradnja zdrave škole i zdravoga grada", "Grad danas - grad 2020.godine", "Škola danas - škola 2020.godine", "Kakvog školskog doktora želim") viđenje djece i mladih, odnosno učitelja i školskih liječnika o budućnosti škole i zdravog života, a 41 sudionik stigao je iz Karlovca, Rijeke, Zagreba, Poreča, Pule, Ičića, Slavenskog Broda, Čakovca, Siska, Korčule i Pazina.

U Motovunu, Labinu i Rapcu je održana druga radionica "Škole demokracije - Parlament mladih", na kojoj je između ostaloga usvojen prijedlog programa razvitka projekta u Srednjoj školi Mate Blažine, Labin, Gimnaziji Metković i Europskom klubu Slavonki Brod. Čak 58 sudionika stiglo je iz Labina, Metkovića, Rijeke, Slavenskog Broda, Vinkovaca, Pule i Zagreba, te iz norveškog Taua i latvijske Liepaje.

Održani su i tečaj "Kvalitetno upravljanje", s podnaslovom "Od administratora do poduzetnika", o najboljoj organizaciji zdravstvene zaštite, s 14 sudionika iz Zagreba, Varaždina, Pule, Rijeke, Osijeka, Slavenskog Broda, Virovitice, Karlovca, Kutine i Gospića, odnosno "Zdravlje i zdravstvena politika", s 18 sudionika iz Zagreba, Krapine, Koprivnice, Varaždina, Pule, Virovitice, Slavenskog Broda, Rijeke, Rovinja i Splita, te iz West Bromwicha, Velika Britanija i Oak Browna, SAD, koji su raspravljali o strateškim dokumentima i programima poput Zdravlja za sve za 21. stoljeće, Dnevni red za 21. stoljeće i Jakartanska deklaracija.

Održan je i radni sastanak direktora Škole i tečajeva i dogovoreni sadržaji iduće Ljetne škole unapređenja zdravlja.

Sedma je Ljetna škola održana od **1. do 15. srpnja 2000.** godine. Započela je Godišnjom skupštinom HMZG i konferencijom "Gradovi i održivi razvitak zdravlja", na kojima je sudjelovalo 46 eksperata iz Zagreba, Rijeke, Pule, Poreča, Pazina, Koprivnice, Osijeka, Motovuna, Slavenskog Broda, Labina, Opatije, Makarske, Dubrovnika, Omišlja, Splita i Korčule, te iz Bruxellesa, Belgija i Ljubljane, Slovenija. Promovirane su dvije video-kasete u produkciji Suportivnog centra HMZG, raspravljalo se o kriterijima WHO za nacionalne mreže i učlanjene gradove, a konferencija se pozabavila primjerima dobre prakse i radionicama "Ekološko pregovaranje", "Budućnost HMZG - partnerstvo za zdravlje" i "Mogućnosti partnerstva privatnog i javnog sektora".

Radni sastanak HMZG i Hrvatske mreže zdravih škola (škola koje promiču zdravlje) započeo je likovnom radionicom mladih i odraslih "Moj grad", nastavljen prezentacijama primjera dobre prakse, a završen radionicom "Origami", te pisanjem pisama gradonačelnicima s dječjim prijedlozima o poboljšanju kvalitete života pojedinaca i zajednice kao cjeline. Ukupno 45 sudionika stiglo je iz Zagreba, Motovuna, Metkovića, Pazina, Pule, Dubrovnika i Splita.

U Labinu je održana treća radionica "Škole demokracije - Parlament mladih", pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvjete i sporta RH, Istarske županije i grada Labina, sa 61 sudionikom iz Labina, Našica, Rijeke, Slavenskog Broda, Varaždina, Pule i Zagreba, te iz Sandnesa i Stranda, Norveška. Istaknuta je namjera da Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH postane stalnim pokroviteljom.

Tečaj "Mediji i zdravlje" okupio je 20 sudionika iz Zagreba, Opatije, Rijeke, Pule, Dubrovnika, Vinkovaca i Kutine, te iz Kopra, Celja i Ljubljane, Slovenija i Copenhagena, Danska. Razmatran je

Vodič Europske zdravstvene komunikacijske mreže WHO za profesionalne korespondente u zdravstvu i prezentirani su projekti sudionika vezani uz medije. Tečaj "Unapređenje zdravlja na radnom mjestu" prezentirao je stavove austrijskog Instituta für betriebliche Gesundheitsforderung i mogućnosti primjene njihovih spoznaja u Hrvatskoj. Petnaest sudionika došli su iz Zagreba, Motovuna, Umaga, Pule, Rovinja, Rijeke, Karlovca, Vinkovaca i Osijeka, te iz Beča, Austrija. Tečaj "Zdravlje i zdravstvena politika" pozabavio se Veronskom inicijativom iz 1998. godine te intenzivnim radom na procjeni potencijala za ulaganje u zdravlje u RH, a 31 sudionik stigao je iz Zagreba, Pule, Krapine, Varaždina, Dubrovnika, Rijeke, Zlatara, Umaga, Opatije, Motovuna, Poreča, Rovinja, Slavenskog Broda i Osijeka, te iz Sarajeva, Bosna i Hercegovina i Ljubljane, Slovenija.

Škola je završena održavanjem radnog sastanka direktora i voditelja tečajeva i dogovorom za iduću godinu. U vrijeme trajanja sedme Ljetne škole likovni umjetnik Stjepan Katić održao je izložbu svojih radova i više likovnih performansa.

Osma Ljetna škola održana je od **1. do 15. srpnja 2001.** godine. Započela je prvom nacionalnom konferencijom "Urbano planiranje i održivi razvitak", te radnim sastankom koordinatora gradskih projekata Zdravi grad i predstavnika Suportivnog centra HMZG. U evaluacijskoj radionici "Kako ugraditi analizu uspjeha i neuspjeha u proces provođenja projekata" odgovoreno je na konkretna pitanja o toj temi. Na radnom sastanku koordinatora istaknuta je potreba profesionalizacije mjesta koordinatora HMZG. Ukupno je 35 sudionika došlo iz Zagreba, Motovuna, Dubrovnika, Labina, Metkovića, Opatije, Pazina, Poreča, Pule, Rijeke, Splita, Slavenskog Broda i Svete Nedelje, te iz Mostara, Bosna i Hercegovina i Washingtona, SAD.

Radni sastanak HMZG i hrvatskih udruga tjelesnih invalida "Nove inicijative za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom" održan je u Rovinju, s 33 sudionika iz Zagreba, Čakovca, Osijeka, Labina, Pazina, Pule, Poreča, Rijeke, Siska, Splita i Trogira, te iz Mostara, Bosna i Hercegovina. Usvojene su 22 tvrdnje najbitnije za poboljšanje kvalitete života, u okviru projekta "Zastupnik - prijatelj".

Radni sastanak tematskih grupa Zdravih gradova: "Prevenција ovisnosti" okupio je 27 sudionika iz Zagreba, Dubrovnika, Pule, Rijeke, Metkovića, Slatine, Slavenskog Broda, Splita, Pazina, Poreča, Labina, Varaždina i Čakovca, te iz Mostara, Bosna i Hercegovina. Raspravljalo se o pregledu sadašnje situacije i o Nacionalnom programu prevencije ovisnosti.

U Labinu je održana četvrta radionica "Škole demokracije - Parlament mladih", sa 56 sudionika iz Rijeke, Čavala, Splita, Čakovca, Slatine, Varaždina, Trnovca, Pule, Slavenskog Broda, Vinkurana, Labina, Kršana, Rapca, Vinkovaca, Metkovića i Pazina, te iz Taua, Norveška, Leichlingena i Roesratha, Njemačka. Naglašeno je kako bi ovaj projekt trebao biti ključan u demokratizaciji cijelog niza sustava u Republici Hrvatskoj i proučena uloga učeničkih vijeća u školama, po uzoru na višegodišnju norvešku praksu.

Tečaj "Mediji i zdravlje" okupio je 26 sudionika iz Zagreba, Rijeke, Vinkovaca, Pule i Pazina, te iz Sarajeva, Bosna i Hercegovina, Beograda i Prištine, SR Jugoslavija, Bukurešta, Rumunjska, Tirane, Albanija, Praga, Češka Republika, Sofije, Bugarska, Copenhagena, Danska i Maastrichta, Nizozemska. Raspravljalo se o mogućnosti pristupa objektivnim informacijama koje se odnose na zdravlje i o manipulacijama javnošću od strane različitih interesnih grupa.

Održani su i tečajevi "Zdrave organizacije ili kako promicati zdravlje na radnom mjestu", s 13 sudionika iz Zagreba, Dubrovnika, Koprivnice, Pule i Umaga, te iz Beča, Austrija, posebno o problemu stresa na radnom mjestu, te "Zdravlje i zdravstvena politika", s 19 sudionika iz Zagreba, Pule, Trogira, Zaboka, Splita i Umaga, o Veronskoj inicijativi i prošlogodišnjim rezultatima istoimenog tečaja.

Prvih deset godina

Deveta je Ljetna škola održana od **1. do 15. srpnja 2002.** godine. Započela je drugom nacionalnom konferencijom "Urbano planiranje i održivi razvitak" te radnim sastankom koordinatora gradskih projekata Zdravi grad i predstavnika Suportivnog centra HMZG, odnosno radionicom "Zdravo urbano planiranje - uključivanje građana u proces urbanog planiranja" i Izbornoj skupštinom HMZG, na kojoj je izabran novi sastav Izvršnog odbora. Okrugli stol "Turizam, urbanizam i zdravlje" pozabavio se poboljšanjem kvalitete življenja starijih i nemoćnih osoba eliminacijom postojećih i sprječavanjem nastanka novih arhitektonskih barijera, a evaluacijska radionica "Kako ugraditi analizu uspjeha i neuspjeha u proces provođenja projekta" praktičnim pristupom evaluacijskim procesima. Predstavljeno je i više projekata lokalnih organa uprave i civilnih udruga. U radu je sudjelovalo 29 eksperata iz Zagreba, Labina, Metkovića, Opatije, Pazina, Poreča, Pule, Rijeke, Slatine, Splita, Umaga i Vinkovaca, te iz Mostara, Bosna i Hercegovina.

Radni sastanak tematske grupe "Zdravlje žena" HMZG obilježen je radionicom "Zdravlje žena", s 24 sudionika iz Zagreba, Virovitice, Poreča, Momjana, Pule i Splita, o Nacionalnoj strategiji zdravlja žena. Radnom sastanku tematske grupe "Obitelj i zdravlje" prisustvovalo je 17 sudionika iz Zagreba, Splita, Metkovića, Pazina i Vinkovaca, te iz Mostara, Bosna i Hercegovina, a razgovaralo se o realnim mogućnostima odgovora na novonastale zdravstvene i socijalne izazove obitelji.

U Labinu je održana radionica "Škole demokracije - Parlament mladih" s 54 sudionika iz Zaboka,

Opatije, Dubrovnik, Slatine, Varaždina, Labina, Zagreba, Metkovića, Pazina, Rijeke, Vinkovaca i Čakovca, te iz Taura, Norveška, o stvarnoj zainteresiranosti lokalnih organa uprave za uključivanjem mladih u procese odlučivanja. Održana je i prva sjednica Vijeća mladih grada Labina.

Tečaj "Mediji i zdravlje - rješenja za krizne situacije" s 51 sudionikom iz Krapinskih Toplica, Rijeke, Zagreba, Vukovara, Osijeka, Splita, Ogulina, Opatije, Bjelovara i Pule, pozabavio se unapređenjem kvalitete informiranja o zdravstvenim pitanjima, a tečaj "Zdrave organizacije ili kako promicati zdravlje na radnom mjestu" okupio je 19 sudionika iz Zadra, Rijeke, Zagreba, Umaga i Dubrovnika, te iz Beča, Austrija i bio je namijenjen uvođenju koncepta zdravog rukovođenja u vlastitu organizaciju. Tečaj "Zdravlje i zdravstvena politika" bio je posvećen procesu procjene zdravstvenih potreba, a okupio je 43 sudionika iz Labina, Dubrovnika, Vinkovaca, Zagreba, Bjelovara, Splita, Koprivnice, Varaždina, Pule, Županje, Rijeke, Poreča i Slavenskog Broda te iz West Bromwicha, Velika Britanija.

Jubilarna, **deseta** Ljetna škola unapređenja zdravlja, održana je od **29. lipnja do 13. srpnja 2003.** godine, a započela je konferencijom "Urbano planiranje i održivi razvitak zdravlja - Mobilnost u hrvatskim gradovima" te radnim sastankom koordinatora gradskih i županijskih projekata i predstavnika Suportivnog centra HMZG i tradicionalnom poster konferencijom. Ukupno je 21 sudionik stigao iz Zagreba, Vinkovaca, Pazina, Poreča, Pule, Kastva, Rovinja, Splita, Umaga te West Bromwicha, Velika Britanija. Održana je i radionica "Zdravo urbano planiranje - uključivanje građana u proces urbanog planiranja", prezentacija projekta Northland i evaluacijska radionica "Različiti evaluacijski instrumenti u procjeni učinkovitosti projekta". Na skupštini HMZG usvojena je Programska deklaracija, te ključne aktivnosti za slijedeće četvorogodišnje razdoblje.

Radni sastanak tematske grupe HMZG "Nezaposlenost", s osam sudionika iz Zagreba, Vinkovaca, Splita, Kastva i West Bromwicha, Velika Britanija, obradio je nezaposlenost kao izazov javnozdravstvene politike, te mjesto i ulogu lokalne zajednice pri rješavanju problema, a održana je i radionica "Nezaposlenost - determinante i moguće mjere intervencije". Radni sastanak tematske grupe HMZG "Kvaliteta života starijih osoba" održan je u Dnevnom centru za starije osobe Pula i u Motovunu, sa 48 sudionika iz Pule, Rovinja, Poreča, Pazina, Zagreba, Opatije, Nedešćine, Dubrovnika, Novigrada, Rijeke, Osijeka, Krka, Raše te Landesa, Francuska i Asola, Italija, a raspravljalo se o modelima rada u nevladinom sektoru i mogućnostima intersektorske suradnje.

U subotu, 5. srpnja 2003., održana je svečana večera povodom desete obljetnice Ljetne škole unapređenja zdravlja u Motovunu te su podijeljena priznanja osobama zaslužnim za pokretanje, organizaciju i provođenje Škole u proteklom desetljeću.

Na radnom sastanku tematske grupe HMZG "Obitelj i zdravlje", održanom u Poreču, sudjelovao je 21 ekspert iz Pazina, Zagreba, Poreča, Rijeke, Umaga, Labina, Dubrovnika, Virovitice, Pule i Splita, a raspravljalo se o adekvatnoj podršci obitelji u tranzicijskim vremenima. Održana je i radionica "Obiteljski ciklus - kada je obitelj najranjivija i kako joj tada pružiti podršku?".

U Labinu je održana šesta radionica "Škole demokracije - Parlament mladih", sa 72 sudionika iz Zagreba, Zaboka, Obrovca, Slatine, Varaždina, Labina, Pule, Oroslavja, Rijeke, Vinkovaca, Čakovca, Buja, te Sarajeva, Bosna i Hercegovina, Stranda i Sandnesa, Norveška, a vodeća je tema bila predstavljanje primjera dobre prakse iz sredina iz kojih su pristigli sudionici.

Tečaj "Mediji i zdravlje" okupio je 84 političara, liječnika, novinara i gostiju, iz Zagreba, Krapinskih Toplica, Bjelovara, Ogulina, Rijeke, Velog Lošinja, Osijeka, Labina, Pule, Poreča, Slatine, Dubrovnika, Splita te Taura, Norveška, Beča, Austrija, Sandwella, Velika Britanija i Asola, Italija, a svi su se pozabavili temom "Kako se pripremiti za krizne situacije".

Tečaj "Zdrave organizacije ili kako promicati zdravlje na radnom mjestu" okupio je 22 sudionika iz Zagreba, Koprivnice, Rijeke, Velike Gorice, Virovitice te Beča, Austrija, Ljubljane, Slovenija, Mostara i Tuzle, Bosna i Hercegovina, koji su, između ostaloga, raspravljali o mjestu i ulozi psihofizičke relaksacije u rješavanju stresa, a tečaj "Zdravlje i zdravstvena politika - izazovi decentralizacije", sa 44 sudionika iz državnih ministarstava, ŠNZ "Andrija Štampar", HZZO, KB Dubrava, Zagreb, DZ Rovinj, ZZJZ Zagreb, Gradskog poglavarstva Zagreb i Specijalne bolnice za djecu s poteškoćama u razvoju Zagreb te Krapinsko-zagorske, Zagrebačke, Sisačko-moslavačke, Dubrovačko-neretvanske, Primorsko-goranske, Varaždinske, Virovitičko-podravske, Osječko-baranjske i Istarske županije ponajviše se bavio izradom županijskog akcijskog plana za zdravlje.

Jedanaesta Ljetna škola održana je od **27. lipnja do 11. srpnja 2004.** godine, a započela je Prikazom prioriteta IV. faze Europskog projekta Zdravih gradova, radionicom "Sto je "Health impact assesment" i kako ga koristiti u našim gradovima? te Izvještajnom skupštinom HMZG, na kojoj su istaknuti financijski problemi te promovirane tri knjige, Zdravo urbano planiranje, Zdravo sveučilište i Afirmacija uspješnog roditeljstva, sa 11 sudionika iz Zagreba, Zadra, Vinkovaca, Poreča, Pule i Dubrovnika.

Radni sastanak tematske grupe HMZG "Kvaliteta života starih" bavio se modelima rada u Zdravim gradovima i županijama, a okupio je 41 sudionika iz Zagreba, Pule, Rijeke, Vinkovaca, Krapine, Zlatara, Zadra, Virovitice, Labina, Novigrada, Rovinja, Poreča, Raše i Dubrovnika, te Padove i Venecije, Italija.

Na radnom sastanku tematske grupe HMZG "Obitelj i zdravlje", 45 sudionika iz Zagreba, Dubrovnika, Vinkovaca, Poreča, Labina, Buja, Splita, Pazina, Cerovlja, Vrsara, Rijeke, Rovinja, Cresa, Opatije, Umaga i Čavala raspravljalo je o unapređenju zdravlja obitelji, a održane su i radionice iz programa

Obiteljske konstelacije.

U Labinu je održana sedma međunarodna radionica "Škole demokracije - Parlament mladih", a tečaj Mediji i zdravlje - Vjerodostojnost informacija u zdravstvu, u suradnji Škole narodnog zdravlja "Andrija Štampar", HMZG i Hrvatskog novinarskog društva, okupio je 79 sudionika iz Zagreba, Dubrovnika, Varaždina, Ogulina, Bjelovara, Splita, Rijeke, Krapinskih Toplica, Osijeka, Osijeka, Slavenskog Broda te Londona, Velika Britanija, Ljubljane, Slovenija, Sarajeva, Bosna i Hercegovina i Beograda, Srbija i Crna Gora. Niz stručnih predavanja liječnika, novinara, pravnika i sociologa dopunjen je radionicama Implementacija zakona u praksi, odnosno Izrada Protokola / smjernice za izbjegavanje dezinformacija u medijima koji prate zdravstvo i predstavljanjem Rječnika preporučenih medicinskih izraza u novinarskom izvještavanju.

Tečaj Zdrave organizacije ili kako promicati zdravlje na radnome mjestu okupio je 37 sudionika iz Zagreba, Dubrovnika, Rijeke, Virovitice, Velike Gorice, Prigorja Brdovečkog, Splita, Varaždina i Slavenskog Broda te Ljubljane, Slovenija, Tuzle, Bosna i Hercegovina, Podgorice, Srbija i Crna Gora i Ženeve, Švicarska, a raspravljalo se o patogenezi i salutogenezi učinka profesionalnog rada na zdravlje, sindromu izgaranja, mobbingu, procjeni statusa invalida rada i drugim temama.

Na tečaju Zdravlje i zdravstvena politika raspravljalo se o izazovima decentralizacije i mogućnostima učenja od susjeda (iz Slovenije, Bosne i Hercegovine, Italije i Velike Britanije), a održan je i koordinacijski sastanak županijskih managerskih trojki.

Na radnom sastanku direktora Ljetne škole i pojedinih tečajeva raspravljalo se o dosezima jedanaeste i smjericama i zadacima dvanaeste Ljetne škole unapređenja zdravlja.

Dvanaesta motovunska Ljetna škola unapređenja zdravlja održava se ove, **2005.** godine, od **1. do 15. srpnja**, a očekuje se, kao i svake prethodne godine, **između tristo i četiristo sudionika**, uz dvadesetak vodećih svjetskih, europskih i hrvatskih predavača i voditelja. Ovogodišnji program obuhvaća, između ostalog, **zdravo urbano planiranje, procjenu učinaka zdravstvenih intervencija, edukaciju za demokratsko građanstvo, zdravlje starijih osoba, po prvi put u Hrvatskoj procjenu i upravljanje rizicima u javnom zdravstvu, pogreške u medicini i novinarstvu, odnose s medijima i kvalitetu zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj.**